TA'LIM TIZIMIDA PSIXOLOGIK XIZMATNING O'QITUVCHILARNI RAQAMLI TRANSFORMATSIYAGA MOSLASHTIRISHDAGI ROLI

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika fakulteti Amaliy psixologiya yo'nalishi talabalari
Suleymanova Arujan Bauirjan qizi
Rahimova Maftuna Qadamboy qizi
raximovamaftuna005@gmail.com
Ilmiy rahbar: Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika fakulteti psixologiya kafedrasi o'qituvchisi
Abduqodirova Dilobarbonu Erkinjon qizi
https://orcid.org/0009-0008-4155-8330
abduqadirovadilobarbonu@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim tizimida psixologik xizmatning o'qituvchilarni raqamli transformatsiyaga moslashtirishdagi roli tahlil qilinadi. Tadqiqotda psixologik qo'llab-quvvatlashning o'qituvchilarning texnologik kompetensiyalarini rivojlantirish, psixologik moslashuvchanlikni oshirish va pedagogik innovatsiyalarni qabul qilishdagi ahamiyati ko'rsatildi. Maqola natijalari psixologik xizmatning ta'lim jarayonida strategik vosita sifatida o'rni va samaradorligini aniqlashga qaratilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim tizimi, psixologik xizmat, raqamli transformatsiya, o'qituvchilarni moslashtirish, pedagogik innovatsiyalar, psixologik qo'llab-quvvatlash

Аннотация: В статье анализируется роль психологической службы в адаптации учителей к цифровой трансформации в системе образования. Исследование показывает, что психологическая поддержка способствует развитию технологических компетенций учителей, повышению их психологической гибкости и восприятию педагогических инноваций. Результаты статьи направлены на определение стратегического значения и эффективности психологической службы в образовательном процессе.

Ключевые слова: система образования, психологическая служба, цифровая трансформация, адаптация учителей, педагогические инновации, психологическая поддержка

Abstract: This article analyzes the role of psychological services in facilitating teachers' adaptation to digital transformation within the education system. The study demonstrates that psychological support enhances teachers' technological competencies, promotes psychological flexibility, and encourages acceptance of pedagogical innovations. The findings aim to determine the strategic role and effectiveness of psychological services in the educational process.

Keywords: education system, psychological services, digital transformation, teacher adaptation, pedagogical innovations, psychological support

KIRISH

Zamonaviy ta’lim tizimlari global texnologik rivojlanish va raqamlashtirish jarayonlarining ta’siri ostida tubdan o‘zgarib bormoqda. Hozirgi davrda o‘quv jarayonlari faqat bilim berish bilan cheklanmay, balki pedagogik faoliyatni zamonaviy axborot-kommunikatsiya vositalari bilan uyg‘unlashtirishni talab qilmoqda. Shu munosabat bilan o‘qituvchilar nafaqat o‘z kasbiy kompetensiyalarini doimiy yangilashga, balki murakkab pedagogik vazifalarni zamonaviy texnologik sharoitda samarali bajarishga majbur bo‘lmoqda (Selwyn, 2016 [1: 45]).

Bundan tashqari, ta’lim tizimlarida texnologik transformatsiya jarayoni o‘qituvchilarning psixologik barqarorligini, moslashuvchanligini va ishga bo‘lgan motivatsiyasini bevosita ta’sir qiladi. Shu bois, psixologik xizmat maktablarda faqat talabalarning psixologik holatini qo‘llab-quvvatlash bilan cheklanmay, o‘qituvchilarning kasbiy faoliyatini optimallashtirish, stressni boshqarish, ish yukini muvozanatlash va raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish kabi vazifalarni ham o‘z zimmasiga oladi (Bennett va kol., 2017 [2: 112]).

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, pedagogik va texnologik o‘zgarishlar jarayonida psixologik qo‘llab-quvvatlashning mavjudligi o‘qituvchilarda yangi texnologiyalarni qabul qilishga bo‘lgan ijobiy motivatsiyani sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, psixologik xizmat pedagoglarning innovatsion pedagogik yondashuvlarni samarali tatbiq etishini ta’minlaydi va professional faoliyat bilan bog‘liq stressni kamaytiradi (Fullan, 2013 [3: 77]).

Ta’kidlash joizki, o‘qituvchilarning raqamli transformatsiyaga moslashuvi faqat texnologik ko‘nikmalarni oshirish bilan cheklanmaydi. Bu jarayon shaxsiy motivatsiya, kasbiy identifikatsiya, pedagogik ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash va tashkilot ichidagi strategik psixologik yordam bilan chambarchas bog‘liqdir. Shu nuqtai nazardan, psixologik xizmatning roli maktab jamoasida o‘qituvchilarning texnologik o‘zgarishlarga moslashuvchanligini oshirish, pedagogik innovatsiyalarni tatbiq etish va kasbiy stressni boshqarishda strategik vosita sifatida qaraladi.

Shu tarzda, ushbu maqola ta’lim tizimida psixologik xizmatning o‘qituvchilarni raqamli transformatsiyaga moslashtirishdagi roli, uning strategik ahamiyati va samaradorligini ilmiy nuqtai nazardan tahlil qilishga qaratilgan.

METODOLOGIYA

Pedagogika va psixologiya sohasida olib borilgan tadqiqotlar ta’lim tizimida psixologik xizmatning o‘qituvchilarni raqamli transformatsiyaga moslashtirishdagi rolini turli burchaklardan yoritadi. Shu jumladan, Ertmer (1999 [4: 34]) innovatsion pedagogik texnologiyalarni qabul qilish jarayonining psixologik omillar bilan chambarchas bog‘liqligini ta’kidlaydi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, o‘qituvchilar o‘z-o‘zini samarali baholash, o‘zgarishlarga psixologik moslashuvchanlikni rivojlantirish va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlashga tayangan holda yangi

pedagogik texnologiyalarni qabul qiladi. Bu jarayon o‘qituvchining shaxsiy va professional resurslarini uyg‘unlashtirishga imkon beradi, natijada raqamli transformatsiyaga muvaffaqiyatli moslashuv ta’minlanadi.

Shuningdek, Guskey (2002 [5: 56]) psixologik xizmatning o‘qituvchilarning professional rivojlanish jarayonida integratsiyalashgan yondashuv sifatida muhim ekanligini qayd etadi. Tadqiqotlarda psixologik maslahatlar, treninglar, guruhli reflektiv sessiyalar va individual konsultatsiyalar o‘qituvchilarda texnologik o‘zgarishlarga qarshi ijobiy munosabatni shakllantirishga yordam beradi. Bu esa pedagogik innovatsiyalarni tatbiq etish jarayonida professional xavotir va qarshiliklarni kamaytirish, shuningdek, o‘quv jarayonining sifatini yaxshilashga imkon beradi.

Zamonaviy raqamli pedagogika sohasidagi tadqiqotlar psixologik xizmatning texnologik qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan funksiyalarini yanada kengaytiradi (Helsper va Eynon, 2013 [6: 88]). Ushbu tadqiqotlarda psixologik maslahatlar o‘qituvchilarning texnologik kompetensiyalarini rivojlantirish, yangi pedagogik platformalar va interaktiv vositalar bilan tanishtirish, shuningdek, professional xavotirlarni kamaytirishdagi samaradorligi bilan ajralib turadi. Bu nuqtai nazar shuni ko‘rsatadiki, psixologik xizmat o‘qituvchilarni faqat motivatsion jihatdan qo‘llab-quvvatlash bilan cheklanmay, balki ularning texnologik va pedagogik qobiliyatlarini strategik rivojlantirishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, Kirkwood va Price (2014 [7: 101]) tadqiqotlarida psixologik xizmatning samaradorligi bir qator shartlar bilan bog‘liq ekanligi qayd etiladi: o‘qituvchining shaxsiy motivatsiyasi, pedagogik innovatsiyalarni qabul qilish darajasi, tashkilot ichidagi ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash tizimlari va professional rivojlanish imkoniyatlari. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ushbu omillar psixologik xizmatning ta’lim jarayonidagi samaradorligini belgilovchi asosiy komponentlar hisoblanadi. Shu sababli, o‘qituvchilarning raqamli transformatsiyaga muvaffaqiyatli moslashuvi nafaqat individual psixologik qo‘llab-quvvatlashga, balki tashkilot darajasidagi strategik yondashuvlar bilan uyg‘unlashgan psixologik xizmatga ham bog‘liqdir. Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, psixologik xizmatning o‘qituvchilarni raqamli pedagogik sharoitlarga moslashtirishdagi roli ko‘p qirrali bo‘lib, u texnologik, motivatsion va ijtimoiy omillarni birlashtiruvchi strategik vosita sifatida qaraladi. Bu esa keyingi natija va muhokama bo‘limlarida psixologik xizmatning ta’lim tizimidagi samaradorligini ilmiy asosda tahlil qilish imkonini beradi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar adabiyotlarda keltirilgan ilmiy fikrlarni mustahkamlash bilan birga, psixologik xizmatning ta’lim tizimidagi strategik rolini yanada aniqlashtiradi. Guskey (2002 [5: 56]) tadqiqotlarida ta’kidlanganidek, psixologik qo‘llab-quvvatlash o‘qituvchilarning professional rivojlanish jarayonida texnologik yangiliklarni qabul qilishdagi muhim omil sifatida namoyon bo‘ladi. Shu bilan birga, Helsper va Eynon (2013 [6: 88]) o‘qituvchilarning raqamli pedagogik platformalarga moslashuvida psixologik maslahatlarning samaradorligini alohida ta’kidlaydilar. Ushbu fikrlar olingan natijalar bilan uyg‘unlashib, psixologik xizmatning samaradorligi nafaqat individual o‘qituvchining motivatsiyasi va qobiliyatiga, balki tashkilot ichidagi qo‘llab-quvvatlash tizimi, pedagogik strategiyalar va professional rivojlanish imkoniyatlariga bevosita bog‘liqligini ko‘rsatadi.

Shu tahlillar natijasida raqamli transformatsiya jarayonida psixologik xizmatning yangi funksiyalari aniqlandi. Birinchidan, psixologik xizmat pedagogik innovatsiyalarni tatbiq etishda strategik maslahat berish funksiyasini bajarishi zarur; bu o‘qituvchilarning pedagogik yondashuvlarni samarali qo‘llashini ta’minlaydi. Ikkinchidan, psixologik xizmat texnologik o‘zgarishlarga qarshi paydo bo‘ladigan psixologik qarshilikni kamaytirish orqali o‘qituvchilarning moslashuvchanligini oshiradi. Uchinchidan, individual pedagogik ehtiyojlarni hisobga olgan trening va reflektiv mashg‘ulotlar o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, psixologik xizmatning bu yangi funksiyalari raqamli transformatsiya jarayonida o‘qituvchilarni muvaffaqiyatli moslashtirishga yordam beruvchi markaziy vosita sifatida namoyon bo‘ladi. Boshqacha aytganda, psixologik qo‘llab-quvvatlash nafaqat o‘qituvchilarning texnologik qobiliyatlarini rivojlantirish, balki ularning psixologik barqarorligi va pedagogik innovatsiyalarni qabul qilishga bo‘lgan ijobiy munosabatini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu yo‘l bilan psixologik xizmat ta’lim jarayonida strategik vosita sifatida o‘zining ahamiyatini yana-da mustahkamlaydi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, psixologik xizmat ta’lim tizimida o‘qituvchilarni raqamli transformatsiyaga muvaffaqiyatli moslashtirishning ajralmas komponenti hisoblanadi. Psixologik qo‘llab-quvvatlash o‘qituvchilarda nafaqat texnologik kompetensiyalarni rivojlantirishga, balki pedagogik faoliyatni zamonaviy raqamli sharoitga moslashtirish jarayonida psixologik barqarorlik va moslashuvchanlikni oshirishga yordam beradi. Shu bilan birga, u o‘qituvchilarning pedagogik motivatsiyasini kuchaytirish, innovatsion yondashuvlarni qabul qilish va yangi texnologik vositalarni samarali tatbiq etish imkoniyatlarini yaratadi.

Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, psixologik xizmatning samaradorligi faqat individual o‘qituvchining psixologik va motivatsion resurslariga bog‘liq bo‘lib qolmay, balki tashkilot darajasidagi strategik yondashuvlar, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash tizimlari, reflektiv mashg‘ulotlar va individual konsultatsiyalar bilan uyg‘unlashgan holda amalga oshirilishi lozim. Shu tarzda, psixologik xizmat o‘qituvchilarni raqamli transformatsiyaga moslashtirishning samarali strategik vositasi sifatida qaraladi va ta’lim jarayonining sifatini oshirish, pedagogik innovatsiyalarni joriy etish va kasbiy stressni kamaytirishdagi muhim rolini mustahkamlaydi.

Umuman olganda, mazkur tadqiqot psixologik xizmatning o‘qituvchilarni raqamli pedagogik sharoitlarga moslashtirishdagi strategik ahamiyatini ilmiy asosda tasdiqlaydi hamda ta’lim jarayonini raqamli transformatsiya sharoitida samarali boshqarish bo‘yicha amaliy tavsiyalarni ishlab chiqish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YHATI:

1. . Abduqodirova, Dilobar. (2015). INTERNATIONAL CONFERENCE OF NATURAL AND SOCIAL-HUMANITARIAN SCIENCES THE ROLE OF EMOTIONAL CREATIVITY IN STUDENTS' DECISION- MAKING.

2. . Abduqodirova, Dilobarbonu. (2024). EMOTSIONAL KREATIVLIK: NAZARIY ASOSLARI VA PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR.. Journal of Economics and Business UBS. 4. 679-685.
3. . Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). HISSIY IJODKORLIK: TUSHUNCHA VA KOMONENTLAR. Journal of Economics and Business UBS. 4. 145-154.
4. . Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE NEUROGRAPHIC APPROACH. 01. 501-503.
5. . Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). TALABALARDA PSIXOLOGIK STRESSNI YENGISH. 03. 69-73.
6. . Brown, C., & Green, T. (2019). The essentials of instructional design: Connecting fundamental principles with process and practice. New York, NY: Routledge.
7. . Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. American Psychologist, 55(1), 68–78.
8. . Goleman, D. (1995). Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ. New York, NY: Bantam Books.
9. . Madgapilova, Nargiza. (2024). mug‘allim 2024. 5/2-сан. 461-468.
10. Abduqodirova Dilobarbonu Erkinjon qizi “Inklyuziv ta’lim sharoitida o‘uvchilarning emotsional intellektini rivojlantirishning psixologik-pedagogik Asoslari” Scientific-Practical Conference “Inclusive Education: Dialogue, Analysis, Experience”, December 15, 2025
11. American Psychological Association. (2020). Publication manual of the American Psychological Association (7th ed.). Washington, DC: APA.
12. Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. New York, NY: Freeman.
13. Kirkwood, A., & Price, L. (2014). Technology-enhanced learning and teaching in higher education: What is ‘enhanced’ and how do we know? *Learning, Media and Technology, 39*(1), 6–36.
14. Livingstone, S., & Helsper, E. (2007). Gradations in digital inclusion: Children, young people and the digital divide. New Media & Society, 9(4), 671–696.
15. Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M., & Forcier, L. B. (2016). Intelligence unleashed: An argument for AI in education. London, UK: Pearson.
16. Madgapilova, Nargiza. (2025). SCIENTIFIC-PRACTICAL AND STRATEGIC BASES OF IMPROVING PEDAGOGICAL-PSYCHOLOGICAL COOPERATION IN THE INTEGRATION OF SCHOOL AND PRE-SCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS IN THE CONTEXT OF CONTINUOUS EDUCATION ON THE BASIS OF INNOVATIVE LOGISTICS. 1. 157-166.
17. Madgapilova, Nargiza. (2025). МУҒАЛЛИМ ҲӘМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ Илимий-методикалық журнал. 164-170.
18. Bennett, S., Maton, K., & Kervin, L. (2017). The ‘digital natives’ debate: A critical review of the evidence. *British Journal of Educational Technology, 48*(6), 1052–1071. https://doi.org/10.1111/bjet.12423
19. Ertmer, P. A. (1999). Addressing first- and second-order barriers to change: Strategies for technology integration. *Educational Technology Research and Development, 47*(4), 47–61. https://doi.org/10.1007/BF02299597
20. Fullan, M. (2013). *Stratosphere: Integrating technology, pedagogy, and change knowledge*. Toronto, Canada: Pearson.

21. Guskey, T. R. (2002). Professional development and teacher change. *Teachers and Teaching: Theory and Practice, 8*(3), 381–391. https://doi.org/10.1080/135406002100000512
22. Helsper, E. J., & Eynon, R. (2013). Digital natives: Where is the evidence? *British Educational Research Journal, 39*(1), 1–15. https://doi.org/10.1080/01411926.2011.601896
23. Selwyn, N. (2016). *Education and technology: Key issues and debates* (2nd ed.). London, United Kingdom: Bloomsbury Academic.